

Fra hjemløshed til egen bolig - med støtte

Hvordan
kommune,
civilsamfund
og unge
sammen kan
styrke unges
overgang til
at flytte
og blive i
egen bolig

Realdania

SUS

Forord

Af Realdania

Ingen ung bør blive ramt af hjemløshed – og sammen kan vi være med til at bekæmpe og løse hjemløshed blandt unge.

Realdania har været en del af Hjem til Alle Alliancen siden dets opstart i 2017. I 2019 lancerede vi desuden en særskilt kampagne for yderligere at bidrage til at løse den komplekse problemstilling – med et særligt fokus på den boligmæssige del af udfordringen. Realdania vil gerne være med til at påvirke udbuddet af betalelige boliger og bidrage med viden om, hvordan boligmiljøet kan understøtte unges vej ud af hjemløshed. Realdanias indsats, projekter og videnskabelige bidrag tager afsæt i Housing First. Fordi det virker.

Med de to publikationer *Fra hjemløshed til egen bolig. Unges perspektiver på, hvad de har brug for i overgangen til at få egen bolig* og *Fra hjemløshed til egen bolig – med støtte. Hvordan kommune, civilsamfund og unge sammen kan styrke unges overgang til at flytte og blive i egen bolig* håber vi at bidrage med viden om, hvad unge på vej ud af hjemløshed oplever som svært og vigtigt at blive hjulpet med af stort og småt, når de har fået en bolig. Og hvordan kommunale aktører og civilsamfundsaktørerne i et strategisk og praktisk samarbejde kan bruge hinandens styrker i arbejdet med at understøtte de unge.

Tak til alle som har bidraget til arbejdet.

Forord	3
Indledning og metode	4
Støtte til unges trivsel og mestring i egen bolig fra civilsamfundsorganisationer	9
CASES: samspil mellem kommune og civilsamfund	17
Vigtige opmærksomhedspunkter for samspillet mellem kommune og civilsamfund	21
TAK	23
Civilsamfundsorganisationer på feltet	25

Fra hjemløshed til egen bolig – med støtte

Perspektiver på, hvordan kommunen og civilsamfundet i fællesskab og sammen med den unge kan styrke unges overgang til og fastholdelse af egen bolig

Udarbejdet af Socialt Udviklingscenter SUS for Realdania, 2021. www.sus.dk

Tekst: Lise Dybdal Emkjær, Jørgen Anker, Sussi Maack og Nadia Amalie Hjortø. Layout: Christian Schmidt.

Foto: iStock og Pexels (Cottonbro, Tima Miroshnichenko, Julia Cameron og Karolina Grabowska).

ISBN: 978-87-92182-39-5

Hjem til Alle Alliancens publikation ”#StopHjemløshed – unges erfaringer” satte fokus på, hvad der skal til for at stoppe hjemløshed blandt unge. Men hvad skal der til for at unge, som efter en ustabil tid flytter i egen bolig, også bliver boende på den lange bane? Realdania, som er en del af Hjem til Alle Alliancen, har valgt at sætte fokus på trivsel og mestring i egen bolig.

Indledning

Fokus på trivsel og mestring i egen bolig

I Hjem til Alles publikation slås det fast, at ”*Det betyder alt at have en base i form af en bolig, hvor man kan finde ro. Sammen med støtte er den fundamentet for at udvikle sig og arbejde med de problemer, der fulgte med hjemløsheden.*”

Denne pointe er baseret på udsagn og viden fra unge, som har oplevet at flytte i egen bolig efter at have været hjemløse. Og det stemmer helt overens med principperne i *Housing First*. Principperne lægger vægt på, at det først og fremmest handler om at finde en boligløsning, men at det er lige så vigtigt, at de unge også får social støtte (se mere om *Housing First* i boksen på næste side). Støtten skal tage udgangspunkt i de unges behov og bidrage til, at de kan gøre boligen til et hjem og klare sig i boligen. Ansvar for at yde bostøtte ligger hos kommunen. Men ambitionen er, at de unge med hjælp fra bostøtten og ved at udbygge relationer og netværk i lokalområdet i videst mulige omfang bliver selvhjulpne. Dette kræver, at den unge opbygger relationer og netværk, der har rod i civilsamfundet, og at kommunerne er i stand til at bygge bro til de ressourcer og muligheder, som der ligger her.

I denne sammenhæng interesserer vi os for de unge, som tildeles en bolig, og hvordan livet ser ud i perioden efter, at de har fået en lejlighed.

Denne publikation er én ud af to publikationer om emnet, som SUS har udarbejdet for Realdania. Den bygger videre på indsigterne fra publikationen *Fra hjemløshed til egen bolig. Unges perspektiver på, hvad de har brug for i overgangen til at få egen bolig*, der

præsenterer unges egne stemmer og erfaringer med at komme i egen bolig og formidler deres viden om, hvad der er vigtigt, og hvad der er brug for.

Den kommunale bostøtte er meget vigtig for, at de unge kan finde sig til rette og blive selvhjulpne i nye rammer. Men bostøtten er ikke hele løsningen for de unge, som via bostøtten bl.a. skal have støtte til at styrke deres sociale og familiære netværk og deltagelse i samfundet. Med denne publikation zoomer vi ind på, hvilke helt konkrete tilbud, erfaringer og muligheder, der findes i civilsamsfundsorganisationer og -tilbud, som kan bidrage til at støtte de unge, når de skal stå på egne ben i en bolig. Formålet er at vise nogle af de muligheder, der ligger i civilsamfundet, og hvordan kommuner og civilsamfund kan arbejde sammen om at støtte de unge med de forhold, som de unge finder svære ved overgangen til egen bolig.

Det svære samspil

At få samarbejdet og samspillet mellem kommuner og civilsamfund til at fungere er imidlertid ikke helt enkelt. Det kræver viden og overblik over mulighederne og en særlig opmærksomhed fra kommunernes side. De eksempler på civilsamsfundsorganisationer, som vi præsenterer her, og som kan støtte tidligere hjemløse unge til at mestre livet i egen bolig, er på ingen måde en udtømmende liste. Men eksemplerne skal illustrere, at tilbuddene findes, og at det gennem kortlægning og overblik vil være muligt for kommunerne at finde relevante tilbud blandt civilsamsfundsorganisationer, der kan støtte unge med at finde fodfæste i egen bolig, også selvom det ikke normalt er et af kommunens egne tilbud. I publikationen her gengiver vi først, hvad de unge

selv formulerer, at de har behov for hjælp til. Dernæst giver vi nogle bud på, hvordan konkrete civilsamsfundsorganisationer og indsatser kan bidrage til at støtte de unge med de udfordringer, som de oplever at have behov for hjælp til efter overgangen til egen bolig¹.

Herefter har vi eksempler fra to kommuner på, hvordan samspillet mellem kommune og civilsamfund helt konkret kan tage sig ud. Endelig giver vi nogle bud på, hvad det forudsætter og er vigtigt at have i fokus, hvis kommunerne skal medvirke til at bringe civilsamfundet tættere på og støtte de unge, når de skal lære og mestre at bo i egen bolig.

Til sidst i publikationen er der en oversigt over en række af de frivillige organisationer, som arbejder på feltet med målgruppen.

Metode: Sådan har vi gjort

- Publikationen tager udgangspunkt i de unges perspektiver, som præsenteres i publikationen *Fra hjemløshed til egen bolig. Unges perspektiver på, hvad de har brug for i overgangen til at få egen bolig*.
- En række fagfolk fra kommuner, civilsamsfundsorganisationer, Socialstyrelsen og Hjem til Alle Alliancen deltog i en workshop, som indledningsvis præsenterede de unges perspektiver og derefter drøftede vigtige pointer og opmærksomhedspunkter i forhold til samarbejdet mellem kommuner og civilsamsfundsorganisationer.
- Vi har lavet supplerende, individuelle interview med bl.a. Odense Kommune og Københavns Kommune.
- Research om, hvilke civilsamsfundsorganisationer, der kan imødekomme nogle af de behov, som de unge formulerer, er lavet i samarbejde med bl.a. Hjem til Alle Alliancen.

1) Eksemplerne omfatter ikke udelukkende frivillige indsatser, men inkluderer også indsatser baseret på samarbejdsaftaler eller kontrakter mellem kommune og civilsamsfundsorganisation.

2) Benjaminsen et al. 2017: *Housing First i Danmark. Evaluering af implementerings- og forankringsprojektet i 24 kommuner*. SFI.

3) Socialstyrelsen: <https://socialstyrelsen.dk/voksne/hjemloshed/housing-first/baggrund>

4) Benjaminsen et al. 2020: *Udbredelsen af Housing First. Muligheder og barrierer i implementeringen af Housing First på hjemløseområdet i Danmark*. Rambøll & VIVE.

Housing First

En helhedsorienteret tilgang til hjemløshed, hvor borgeren allerede i begyndelsen af et indsatsforløb tilbydes en bolig samt den nødvendige sociale støtte. Tildelingen af en varig boligløsning har til formål at få borgere i hjemløshed væk fra akutte og midlertidige boligtilbud, mens den sociale støtte gives for at styrke borgerens generelle livssituation og forudsætninger for at kunne fastholde sin bolig på længere sigt².

Housing First hviler på otte grundprincipper³:

1. Boligen er en basal menneskeret
2. Respekt, empati og medmenneskelighed over for alle borgere
3. En forpligtelse til at arbejde med brugerne, så længe de har behov
4. Selvstændige boliger i almindeligt byggeri
5. Adskillelse af bolig- og støttetilbud
6. Udgangspunkt i borgerens behov og selvbestemmelse
7. Recovery-orientering
8. Skadesreduktion

Housing First-indsatsen blev sammen med de tre evidensbaserede bostøttemetoder CTI, ACT og ICM første gang udviklet og afprøvet i Danmark gennem Hjemløsestrategien fra 2009-2013. Sidenhen er tilgangen søgt yderligere udbredt, da undersøgelser har vist, at en stor andel af de borgere, der modtager en *Housing First*-indsats, kommer i en bolig, som de fastholder⁴.

Graden af støtte varierer mellem de tre metoder, der er nævnt ovenfor. CTI-metoden er den mest udbredte bostøttemetode i Danmark og afprøvet særligt for unge. Den består af et 9-måneders forløb, som er mest intensivt i begyndelsen, men har som mål, at brugeren gradvist bliver mere selvhjulpent, og at bostøtten derefter kan udfases. I praksis varierer det fra kommune til kommune og borger til borger, hvor mange timer der er afsat til den enkelte. Socialstyrelsen anbefaler, at en bostøttemedarbejder kan have en case-load på op til 10 borgere samtidig i CTI-forløb. En vigtig opgave i CTI-forløbet er, at bostøtten aktivt arbejder for at bygge bro til støttenetværk, behandlingstilbud, lokalmiljø og myndigheder, netop for at der etableres et netværk op om den unge, som den unge kan trække på efter behov.

Flere organisationer og tilbud støtter unge i overgangen til og etableringen af et nyt liv i egen bolig – som et godt supplement til den bostøtte, som kommunerne yder til de unge.

Støtte til unges trivsel og mestring i egen bolig fra civilsamfundsorganisationer

Indkredsningen af eksemplerne i dette kapitel har afsæt i dialoger med unge, som tidligere har været hjemløse, med civilsamfundsorganisationer og med kommunale og statslige aktører på feltet.

De forskellige aktører har bl.a. peget på, hvordan civilsamfundsorganisationer kan bidrage, når de unge skal lære at mestre og fastholde et liv i egen bolig, og hvordan de med fordel kan komme til at spille en større rolle. Aktørerne peger på, at netværk er nødvendige, og at civilsamfundet kan bidrage med andet end det kommunale system. De peger også på, at det er vigtigt at øge viden om tilbud, aktører og muligheder i kommunerne og bostøtten, hvis civilsamfundsorganisationer skal spille en større rolle for de unge. Og at alle parter skal arbejde for, at brobygningen og adgangen til muligheder bliver gjort lettere for de unge.

Dette indebærer også, at der kan være behov for at ændre på tilgange og forståelser i det kommunale system, hvis man skal lykkes med at inddrage civilsamfundet til gavn for de unge. Dette vender vi tilbage til i publikationens sidste kapitel.

De unges perspektiv: Stabilitet, netværk, økonomi og (gen)opbygning af hverdagsrutiner

Her tager vi indledningsvis afsæt i 4 temaer, som tidligere hjemløse unge har fremhævet som vigtige at

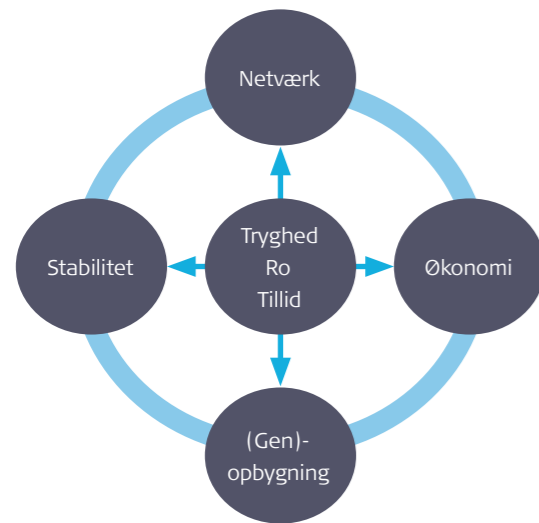
arbejde med for at styrke de unges muligheder for blive og trives i egen bolig⁵.

- **Stabilitet** – at man får hjælp i processen med at etablere et hjem og opbygge trygheden til at lave langsigtede planer. At have stabile rammer omkring sig. En bolig, man kan blive i, og hjælp, man kan regne med.
- **Netværk** – at man har et støttende bagland, og at man får hjælp til at (gen)opbygge et godt socialt netværk.
- **Økonomi** – at man har en økonomi, der hænger sammen, får den hjælp, man har ret til, og lærer at have styr på budgettet.
- **(Gen)opbygning** – at der er opmærksomhed på behovet for at (gen)opbygge hverdagsrutiner, for at arbejde med sig selv og for at udvikle en tro på sig selv.

De 4 temaer hænger tæt sammen og påvirker hinanden. Fælles for dem er, at hvis det lykkes at understøtte en positiv udvikling på hvert af de 4 områder, vil det tilsammen styrke den enkeltes tryghed, ro og tillid (til andre og til sig selv). Disse væsentlige elementer i livet er ifølge de unge en nødvendig del af det fundament, en bolig kan være med til at skabe. Tryghed, ro og tillid skabes gennem fokus på alle 4 temaer. Det er med andre ord ikke nok at arbejde med økonomien, hvis de øvrige temaer overses. Til gengæld vil fokus på de 4 områder tilsammen kunne

⁵ Emnerne er indkredset og beskrevet nærmere i publikationen *Fra hjemløshed til egen bolig. Unges perspektiver på, hvad de har brug for i overgangen til at få egen bolig.*

bidrage til at skabe den tryghed, ro og tillid, der skal til, for at man som ung kan bevæge sig videre fra livet som hjemløs. De unges perspektiver er med til at tydeliggøre, hvor mange- og forskelligartede behovene for støtte kan være for unge, som flytter i egen bolig. Det er også med til at tydeliggøre, at der er opgaver, som ligger uden for, hvad bostøtten (som kommunen yder som led i *Housing First*-tilgangen) i sig selv kan løse. Bostøtte kan ikke etablere et netværk, skabe stabilitet, økonomisk tryghed eller genopbygge rutiner for de unge. Men bostøtte kan at arbejde med at inddrage andre parter, koordinere, pege på muligheder, bygge bro og støtte den unge med dét, som er svært. Dermed kan bostøtte bidrage til, at den unge opbygger kompetencer, tro og øgede handlemuligheder, så han eller hun efterhånden selv bliver i stand til at mestre hverdagen og inddrage den hjælp og støtte, som der er behov for fra både det offentlige og civilsamfundets tilbud.

Pointen her er, at det er afgørende at lytte til, hvad de unge selv peger på som vanskeligt, og at både kommuner og civilsamfundsorganisationer i lyset af dette bidrager til at udpege og gøre det nemt for de unge at finde relevante støttemuligheder, som kan gøre de unges overgang til egen bolig nemmere og mere tryk.

Eftersom de 4 temaer er udpeget af unge, som selv har stået i situationen, ser vi i det følgende nærmere på, hvilke muligheder der eksisterer i civilsamfundet for at støtte de unge med at sikre stabilitet, netværk, tryghed i økonomien og (gen)opbygning af hverdagsrutiner i egen bolig med tro på sig selv. I de næste afsnit præsenteres konkrete eksempler på projekter eller indsatser, som på forskellig vis og med civilsamfundets medvirken understøtter de forhold, som de unge peger på er svære.

Eksemplerne skal fungere som inspiration og illustrere de muligheder og forskellige former for støtte uden for de kommunale rammer, som kan bidrage til tidligere hjemløse unges trivsel og mestring af livet i egen bolig.

Først præsenteres hver enkelt af de temaer, som de unge har peget på, herefter følger eksempler på civilsamfundets indsatser, der kan gøre en forskel for de unge ift. temaet.

Tema 1:

At opnå stabilitet

Manglende stabilitet og kortsigtede løsninger er ofte en del af hverdagen, når man lever i hjemløshed. De unge peger på, at det for dem er meget vigtigt at skabe nogle mere stabile rammer, hvis de skal lykkes med at fastholde en bolig. Oplevelsen af stabilitet skal medvirke til, at de unge kan finde øget ro og tro på fremtiden. En del af opgaven med at skabe stabile rammer ligger hos kommunerne, men der er også opgaver og elementer, som andre end kommunale parter med fordel kan inddrages og spille en rolle i.

Som et element i temaet om stabilitet peger de unge på behovet for, at boligløsningen er langsigtet, og at det er boliger, som de unge kan blive i – også hvis deres livssituation ændrer sig (fx uafhængigt af om de er under uddannelse). Samtidig peger de unge på, at de skal have mulighed for at få langsigtet støtte og opbakning, der kan hjælpe den enkelte med at genopbygge troen på sig selv og på fremtiden. Der skal være mulighed for at kunne skrue op eller ned for støtten i svære tider, og der skal skabes en tro på, at der ude i fremtiden fortsat vil være nogen, man kan støtte sig til og få hjælp fra (også selvom om den kommunale bostøtte er ophørt).

At få tildelt en bolig og bostøtte er dog ikke nok i sig selv. Når man flytter ind i en lejlighed, vil man ofte komme fra længere tids ustabile boligforhold. Man har ikke prøvet at indrette et hjem og skabe en base, hvor man føler sig hjemme og slår sig ned. Man brug for at indrette lejligheden, så den er rar at være i og giver fornemmelsen af et hjem, men som ung hjemløs vil man ofte stå alene med det. Den kommunale bostøtte har hverken rammer eller muligheder for at sikre dette. Så hvor kan det være muligt at inddrage og pege på initiativer i civilsamfundet, som bostøtten kan bygge bro til og den unge kan støtte sig til?

Her følger 4 eksempler på tiltag og projekter, som ville kunne bringes i spil ift. at hjælpe unge med at skabe stabilitet i overgangen til egen bolig. >

De Hjemløses Venner

**En håndholdt genhusning:
Når civilsamfund, kommune
og erhvervsliv løfter i
fællesskab**

De unge efterspørger praktisk og håndholdt hjælp til at komme på plads i deres nye bolig. I Esbjerg står den frivilligdrevne forening *De Hjemløses Venner* klar med et tilbud, som taler ind i netop dette. *De Hjemløses Venner* hjælper med at genhuse tidligere hjemløse, der har fået en bolig. Genhusningen sker på foranledning af en henvendelse fra enten borgerens kontaktperson i kommunen eller byens være- eller botilbud. På et møde aftaler foreningen i samarbejde med borgeren og vedkommendes kontaktperson, hvilket boliginventar og evt. tøj, der er brug for. Derefter finder de sammen tingene i foreningens genbrugsbutik, hvorefter tingene fragtes til den nye adresse. *De Hjemløse Venners* genhusningstilbud og foreningen er i sig selv et godt eksempel på, hvordan civilsamfund, erhvervsliv og kommune kan samarbejde om at løse lokale udfordringer relateret til hjemløshed.

Fra Bolig til Hjem

**Det hjemlige hjem
kræver indretning:
Et samarbejde på tværs**

Der er ifølge de unge brug for, at nogen hjælper dem med at indrette deres bolig, hvis den skal fungere som et hjem. I projektet *Fra Bolig til Hjem* er Røde Kors, Københavns Almene Boligselskab og Arkitektforeningen gået sammen om at hjælpe kvinder, der har boet på krisecenter, og deres børn med at skabe et trygt og funktionelt hjem. En frivillig med arkitektbaggrund og en familie mødes 3-7 gange over en periode på mellem 3-6 måneder. Den frivillige kan på møderne både hjælpe familien med at lægge en plan for indretningen, samt bistå dem med praktisk indretningshjælp. Selvom fokus er på en anden målgruppe, er projektet et godt bud på, hvordan man gennem et tværfagligt samarbejde kan afhjælpe en problematik ved at bringe civilsamfundets fagfagligheder i spil.

Projekt16

**Hjælp til at skabe stabilitet
og struktur i hverdagen
er en nødvendighed**

De unge ønsker hjælp til at skabe struktur og stabilitet i deres nye tilværelse. I KBH+ Askovfonden arbejder man i *Projekt16* med at få henviste unge mellem 18-25 år ind i en stabil og struktureret hverdag og med at give dem en realistisk plan for deres uddannelses- og beskæftigelsesmuligheder. De unge bliver en del af et 16-ugers forløb, der indebærer fælles aktiviteter med en række andre unge på et lukket hold og individuelle samtaler med en socialrådgiver og en mentor. De fælles aktiviteter bestemmes og skabes af de unge selv, mens de individuelle samtaler har til formål at støtte og hjælpe de unge med de udfordringer, som den enkelte står med. Generelt arbejder *Projekt16* med en helhedsorienteret tilgang, hvor intentionelle relationer er i centrum. Tilmeldingen til projektet sker gennem den unges jobcenter eller sagsbehandler i kommunen, og projektet er dermed et godt eksempel på, hvordan en civilsamfundsorganisation kan bistå kommunens arbejde med de unge.

Bindeleddet

**En langvarig støtte
giver stabilitet:
En mulighed for samarbejde**

For at skabe stabilitet i de unges liv i en ny bolig er der brug for længerevarende og fleksibel støtte. I mentorprojektet *Bindeleddet* støtter frivillige mentorer unge hjemløse i overgangen til egen bolig. De frivillige kommer fast på herberger og væresteder for at hygge med og skabe relation til de unge. Hvis der opstår en særlig god relation mellem en ung og en frivillig, bliver de sat sammen i et mentorforløb, der varer i minimum et år. Mentorparret laver sociale aktiviteter sammen, og samtidig har mentoren løbende fokus på at bygge bro til nye sociale fællesskaber, som den unge kan blive en del af på længere sigt. På den måde fungerer mentoren i *Bindeleddet* som en fast støtte i den unges overgang til egen bolig og liv generelt. *Bindeleddet* har allerede et etableret samarbejde med Aarhus Kommune, hvor der sideløbende er efterforsorg og mentorindsats. De to indsatser supplerer hinanden godt, da *Bindeleddets* sigte er rent socialt, mens efterforsorgens er af mere praktisk karakter. Ellers vil udvikling af erfaringer og indhentning af inspiration fra projektet også kunne bidrage til at imødekomme de unges behov.

Andre relevante civilsamfundsaktører

Når den unge skal etablere sig og have møbler og indbo:

- Kirkens Korshær
- Kofoeds Skole
- Røde Kors
- Facebook Marketplace

Tema 2:

At opbygge netværk – bagland og fællesskaber

Et hjem er ikke bare fire vægge og en rar indretning. Det er også mennesker og relationer. Både dem, man kan støtte sig til, når noget er svært, og dem, man bare gerne vil være sammen med. For at trives i sin lejlighed og blive der på den lange bane, har man brug for netværk.

De unge har brug for et bagland, som de kan trække på. Det særlige ved at være på vej ud af hjemløshed er, at netop netværket kan være tyndt eller ikke-eksisterende. Derfor kan det at flytte i lejlighed give en oplevelse af at stå alene, hvis der ikke er nogen at støtte sig til.

Noget af den hjælp, de unge har brug for, kan være praktisk. Andet handler om at have nogen at tale med eller ringe til, når det bliver svært. De unge peger på, at de har brug for nogen, der følger respektfuldt på vej og stiller op. Både til det praktiske og til alt det personlige, der dukker op på vejen. Samtidig skal nogen introducere de unge til nye netværk og følge dem ud i støttende fællesskaber. Som ung udsat har man måske kun professionelle i sit netværk. Det kan være en kæmpe hjælp, men rummer også en usikkerhed, fordi professionelle sjældent er der for evigt.

Mere konkret betyder dette, at de unge skal have støtte til at bygge kontakt til fællesskaber, der er trygge og rækker ud. Og de skal have støtte til at finde vej til nye fællesskaber, hvor de kan trives. Bostøtten kan ikke udgøre netværket, men bostøtten skal gerne introducere og følge på vej mod de nye netværk: Give de unge redskaber og erfaringer med at bruge dem, så de på sigt får dannet et bagland og fællesskaber.

Det skal understreges, at der eksisterer en række forskellige tilbud, som på forskellige vis kan appellere til unge, der gerne vil indgå i nye netværk og fællesskaber, og som bostøtten bør udforske og bygge bro til i samarbejde med den unge og ud fra den unges interesser.

Her præsenteres to konkrete eksempler, der kan hjælpe unge med at bygge bro til netværk og fællesskaber.

Et Fælles Skridt

At deltage i lokale fællesskaber kræver tilvænning

De unge har ofte brug for tid og tilvænning, når de skal ud at deltage i nye fællesskaber. I projektet *Et Fælles Skridt* arbejder man med at støtte borgere i at blive en del af et socialt fællesskab. Projektet henvender sig til borgere fra 18 år og op, som lever med psykisk sårbarhed. Konkret bygger projektet på en proces med tre skridt, der langsomt, men sikkert, ruster borgeren til at deltage i et fællesskab efter eget ønske. De tre skridt er henholdsvis deltagelse i et virtuelt fællesskab, deltagelse i et fællesskab i en mindre gruppe og en håndholdt overgang til det fællesskab, som brugeren ønsker at blive en del af. *Et Fælles Skridt* er et bud på en måde, hvorpå man kan bane vejen for de unges deltagelse i nye fællesskaber.

PLAY

Brobygning til civilsamfundet

De unge har brug for, at nogen baner vejen og følger dem ud i nye fællesskaber. I *PLAY* arbejder man bl.a. med at bygge bro til civilsamfundet og til fællesskaber, der giver mening for borgeren. Med udgangspunkt i den enkeltes motivation og interesse arbejder *PLAY* henimod det mål, at borgeren skal blive en etableret deltager i en almen arena som fx uddannelsessystemet, foreningslivet eller arbejdsmarkedet. I *PLAY* anvendes en helhedsorienteret tilgang, der både inddrager borgerens netværk samt lokale aktører for på den måde at skabe de bedste forudsætninger for, at borgeren vedbliver med at være en aktiv deltager i det givne fællesskab. *PLAY* samarbejder allerede med kommunale aktører og er derfor et oplagt sted, samarbejder kan etableres, eller inspiration og erfaringer om brobygning til civilsamfundet kan hentes og bringes i spil.

Andre relevante civilsamfundsaktører

Når den unge har brug for netværk og støtte til relationsopbygning:

- WeShelter
- Fountainhouse
- Boblberg
- Røde Kors – fællesskabssektionen
- Bindeleddet – frivillige mentorskaber for unge
- UKH
- Play/Idrætsprojektet (brobyggere)
- Fundamentet
- Ventilen
- Hellebroen
- KBH+ (Askovfonden – udvidelse af relationer)

Tema 3:

At få styr på økonomien – rettigheder, muligheder og personlig mestring

Tiden som hjemløs har for mange af de unge medført økonomiske knaster, og de fleste har et begrænset budget og ofte ingen opsparing, når de får en bolig. De unge mangler erfaringer med at få pengene til række hele måneden, og ved ikke hvor de kan søge hjælp, eller hvad de kan søge hjælp til.

De unge peger på et behov for, at nogen giver dem et overblik over deres rettigheder og muligheder, hvad end det handler om støtte til et indskud til den nye bolig eller om at finde et sted, hvor de kan få økonomisk rådgivning. Når de unge har overblik over, hvad de har ret til og mulighed for, og hvor de kan finde hjælp, bliver det nemmere for dem at overkomme deres økonomiske udfordringer og sikre en modstandsdygtig økonomi, der muliggør, at de kan blive boende i deres nye hjem.

De unge peger også på, at de har behov for at opmærksomheden om deres økonomiske situation fortsætter i længere tid og med støtte fra nogen, som de har tillid til.

I udgangspunktet vil det være en offentlig opgave at støtte de unge med at få et forsørgelsesgrundlag, der kan sikre, at den unge kan klare sig i egen bolig. Men der kan også være behov for, at de unge fra andre sider får støtte til at lære, hvordan de håndterer økonomien, og hvilke muligheder de har. Måske kan de unge opleve tryghed ved en frivillig bisidder, som kan være en støtte for den unge i møder med jobcenteret, eller de kan have behov for, at en tredje part rådgiver dem om deres økonomiske situation, budget eller lign.

Her kan forskellige tilbud fra civilsamfundet støtte og hjælpe med forskellige former for rådgivning, budgetlægning, overblik mv. Her præsenteres to konkrete eksempler.

På Fode Igen

Brugbare fagfagligheder kan findes i civilsamfundet

Når de unge flytter i egen bolig, kan der være behov for, at nogen kan rådgive dem om deres økonomi. I KFUMs Sociale Arbejde kan man i det landsdækkende tilbud *På Fode Igen* få gratis og uvildig rådgivning om gæld og privatøkonomi. Hjælp til at forstå sin årsopgørelse, til at søge enkeltydelser til fx flytteudgifter eller til at lægge et budget. De frivillige rådgivere, der alle har en relevant uddannelses- og/eller erhvervsmæssig baggrund, er placeret forskellige steder i landet, men tilbyder også online-rådgivning. *På Fode Igen* er et godt eksempel på, at der i civilsamfundet findes frivillige, der i kraft af deres baggrund kan yde relevant og kvalificeret støtte til de unge.

Privatøkonomisk Oprydning PROP

Vejen til en økonomisk stabil fremtid starter med et overblik

De unge kan ofte have svært ved at overskue deres økonomi efter tiden som hjemløs. Under Den Frie Rådgivning, som har til huse i Odense, ligger indsatsen *Privatøkonomisk Oprydning* – også kaldet *PROP*. Den gratis og anonyme indsats er et supplement til den ordinære åbne rådgivning, som foreningen tilbyder, og er for borgere, der har svært ved at overskue og forvalte deres økonomi. Et forløb i *PROP* består normalt af en række møder, hvor borgeren sammen med en frivillig rådgiver skaber det manglende overblik over indkomst, udgifter, gæld mv. Det nye overblik giver derefter mulighed for, at borgeren kan få hjælp til at lægge et realistisk budget og begynde en opsparing. Forløbene er helhedsorienterede og har fokus på at forebygge fremtidige økonomiske udfordringer. *PROP* er dermed et eksempel på en indsats, der kan hjælpe de unge til en frisk start og en mere økonomisk stabil fremtid.

Andre relevante civilsamsfundsaktører

Når det gælder den unges rettigheder, budget og indskud:

- Den Sociale Retshjælp
- Gadejuristen
- Forbrugerrådet Tænk
- SAND (bisidderordning)
- WeShelter (Gældsrådgivningen og møbelprojekt)
- KFUMs sociale arbejde
- SR bistand (socialfaglig rådgivning)
- Settlementet (rådgivning)

Når det gælder indbo:

- Kirkens Korshær
- Kofoeds Skole
- Røde Kors

Tema 4:

At (Gen)opbygge rutiner – hverdagshåndtering og selvudvikling

Når en ung får en lejlighed, kan det for udenforstående måske tage sig ud som afslutningen på en proces, men for den unge, der tidligere har været hjemløs, vil det snarere være begyndelsen på et helt nyt kapitel. Når de unge er på vej ud af hjemløshed, kommer de fra rutiner, der har fokus på overlevelse, og hvor kaos ofte præger livet og beslutningerne. Her har de unge brug for at udvikle nye strategier for at håndtere hverdagen, når de får en lejlighed. De unge har brug for at opbygge en hverdag, som giver mening, og som kan bruges til at komme godt videre.

Den øgede ro i tilværelsen, som følger med dét at få sin egen bolig, kan for nogen unge bringe hårde og ubearbejdede minder frem. De unge peger på, at de har brug for hjælp til at bearbejde fortiden og håndtere deres nye hverdag. Det kan fx være ved, at nogen støtter dem i at opbygge små rutiner og vaner, der giver mening for dem, og som samtidig skaber den struktur, som de tidligere har manglet. Derudover har de unge behov for en fast støtte, der hepper på dem og udnytter de potentialer, som den enkelte har for at udvikle sig. Desuden er selvudvikling, som peger på muligheder i livet frem for begrænsninger, vigtigt for at styrke de unges selvillid og for at skubbe dem endnu et skridt i retning af en fremtid fri for hjemløshed. Det kan fx være nogen, der fortsat følger og støtter de unge, efter at bostøtte fra kommunen er ophørt.

Umiddelbart vil den kommunale bostøtte have en vigtig opgave med at støtte den unge i at opbygge nye rutiner i hverdagen og genopbygge tiltroen til

eget værd. Men når hverdagen skal fyldes ud med rutiner, eller selvilliden skal genopbygges, er det vigtigt at finde og bygge bro til de andre muligheder, der findes i samfundet. Med mere strategiske samarbejder med civilsamsfundsorganisationer vil bostøtten kunne skabe et langt bedre net af muligheder, som kan trækkes ind som støtte til den enkelte unge.

Her præsenteres tre eksempler på organisationer, der på forskellige vis kan støtte unge efter overgangen til egen bolig.

Fundamentet

Når civilsamsfundet agerer det støttende netværk

For mange af de unge er det ikke blot hjemløsheden, der er problemet, og de har derfor brug for hjælp til alt det andet, ”der larmer”, når de sænker paraderne. *Fundamentet*, der ligger i Aarhus, er for dets brugere netop et frirum, hvor de kan føle sig trygge og arbejde med deres selvværd. I huset tilbydes bl.a. forskellige former for behandling som psykoterapi og fysioterapi. Alle behandlinger udføres af frivillige, der er færdiguddannede inden for en relevant uddannelse. Derudover danner *Fundamentet* rammerne for sociale aktiviteter som fællesspisning, en rollespilsgruppe, træning, lektiehjælp, aftencafé og meget mere, og sårbare unge har mulighed for at tage en særlig tilrettelagt HF-uddannelse. *Fundamentet* er et eksempel på et tilbud i civilsamsfundet, der kan udgøre det netværk, som mange af de unge mangler, og som kan støtte dem i (gen)opbygningen af dem selv.

Social Sundhed

Følgeskab til aftaler i sundhedsvæsenet

De unge påpeger, at der er behov for, at nogen går ved siden af og støtter dem, når de er i gang med at (gen)opbygge dem selv. I *Social Sundhed* arbejder man på at mindske den sociale ulighed i sundhed i Danmark. Konkret består arbejdet i, at studerende fra sundhedsfaglige uddannelser agerer brobyggere mellem borgere i udsatte livssituationer og sundhedsvæsenet. Det gør de ved at støtte og ledsage borgerne til deres sundhedsaftaler som en konsultation hos den praktiserende læge eller en undersøgelse på hospitalet. *Social Sundheds* tilbud viser, at der er ressourcer stærke unge frivillige i civilsamsfundet med en relevant faglighed, der kan bidrage ind i

de unges genopbyggelsesproces. Derudover peger mange unge i en udsat livssituation på, at de gerne vil opbygge relationer til andre unge, hvilket tilbuddet fra *Social Sundhed* netop taler ind i.

Peer-to-peer

Støtten kan komme mange steder fra

Den støtte, som de unge efterspørger, behøver ikke nødvendigvis komme fra en kontaktperson i kommunen. WeShelter har siden 2016 arbejdet med en peer-indsats, hvor tidligere hjemløse fungerer som frivillige peer-støtter for nuværende hjemløse. Formålet med projektet er at fremme deltagelsen i positive fællesskaber for nuværende og tidligere hjemløse. Projektet skaber et fællesskab, hvor tidligere hjemløse kan bidrage med levede erfaringer og samtidig søge støtte til at håndtere de udfordringer, der følger med efter overgangen til egen bolig. Herved forebygger projektet den ensomhed og isolation, overgangen fra herberg til egen bolig kan medføre, og dermed reduceres både nuværende og tidligere hjemløses udsathed. *Peer-to-peer* er en anden måde at tænke støtte på, da de peer-støtterne kan trække på personlige erfaringer i deres arbejde, og de peer-frivillige udvikler nye kompetencer og bevæger sig fra bruger til bidragsyder, idet de får en ny identitet som frivillige. WeShelters projekt kan bruges som inspiration i arbejdet med at opfylde de unges behov for støtte.

Andre relevante civilsamsfundsaktører

Når den unge skal bygge rutiner, håndtere hverdagen og udvikle sig:

- Fundamentet
- Headspace
- PLAY
- Ventilen
- UKH – Ungdomskulturhuset i Aarhus

Der er meget forskellige tilgange og præmisser for, hvordan danske kommuner arbejder med at inddrage civilsamfundet. København og Odense deler deres erfaringer.

Cases: Samspil mellem kommune og civilsamfund

Både København og Odense er gode eksempler på en kommunal praksis med et stort fokus på, hvordan civilsamfundet kan blive en større del af løsningen i forhold til de unge.

Da begge kommuner er store, har de selvfølgelig et andet mulighedsrum end de fleste andre kommuner. Alligevel kan de bidrage med inspiration til mindre kommuner.

København: En koordineret, fleksibel og intensiv indsats

I Københavns Kommune har man under Hjemløsenheden i Socialforvaltningen valgt at etablere *Ungeindsatsen*. Den skal med dedikerede ressourcer løfte en sammenhængende indsats for unge hjemløse og unge i risiko for hjemløshed i alderen 17-29 år. En indsats, som på flere måder inddrager netværk og civilsamfund som en del af løsningen, og som i vid udstrækning er tilrettelagt efter den enkelte unges ønsker og behov. Det betyder bl.a., at indsatsen varierer i længde og indhold⁶.

De unge, som indgår, har ofte udfordringer, der fordrer en høj grad af koordinering. Eksempelvis kan de have parallelle forløb i gang i både jobcenter, misbrugsbehandling og psykiatri. Endelig er det kun unge, som er motiveret for at deltage i et tæt samarbejde, som kan indgå i indsatsen, men er de det, får de tilbudt en koordineret, fleksibel og intensiv indsats. Som en medarbejder i indsatsen beskriver det, så skal det give mening for den unge, ellers kan det være lige meget.

Der er afsat ca. ti årsværk til indsatsen fordelt på tre funktioner. Det drejer sig om myndighedskoordinatorer og gadeplans- og bostøttemedarbejdere. De mødes alle på ugentlig basis for at sparre med hinanden og samarbejder tæt i teams ud fra den enkelte unges behov. Hvis den unge ikke har behov eller er motiveret for en indsats med en myndighedskoordinator, er det muligt for gadeplansmedarbejderne at køre et forløb alene – men først, når der er en myndighedskoordinator tilknyttet, er den unge reelt indskrevet i projektet. Til gengæld er det den samme myndighedskoordinator, som er tilknyttet hele vejen igennem forløbet og holder sammen på trådene. Myndighedskoordinatoren står således for en gennemgående og koordinerende sagsbehandling med mulighed for at mødes efter behov og at deltage i følgeopgaver.

Ungeindsatsen arbejder så vidt, det er muligt, ud fra *Housing First*-principper, og bostøttemedarbejderne benytter sig bl.a. af *CTI – Critical Time Intervention*⁷. Det er en individuelt tilrettelagt og recovery-orienteret indsats på 9 måneder, hvor CTI-medarbejderen støtter borgeren i overgangsfaser, som kan være kritiske. Metoden udmærker sig bl.a. ved at have et stort fokus på inddragelse af netværk og civilsamfundet bredt set. Allerede fra starten af indsatsen er der således fokus på at mobilisere et støttenetværk, som den unge kan trække på efter afsluttet forløb.

Et andet afgørende element i *Ungeindsatsen* er *Samarbejdsmodellen*⁸, og her spiller netværk og civilsamfund igen en afgørende rolle. Det er en model, som har særligt fokus på at gøre de forskellige skift

6) De unge kan være i *Ungeindsatsen* i flere år. Nogle unge har *Ungeindsatsen* samarbejdet med i mere end 5 år. Andre unges indsats er kortere alt afhængigt af behov og ønsker. De unge, der visiteres til CTI, har typisk kortere forløb, da deres funktionsnedsettelse også er mindre end de unge, der visiteres til ICM (som desuden er tidsbegrænset og derfor kan vare væsentlig længere tid end CTI). Nogle unge har ikke brug for bostøtte i forbindelse med indflytning i bolig, men kan klare sig med mindre støtte i overgangen (fx med en ungementor eller boligrådgiver efter SEL § 99, CTI og ICM er SEL § 85).

7) Læs mere om CTI her.

8) Læs evt. mere om *Samarbejdsmodellen* her.

mellem forvaltninger (børn og unge, skole, voksen, beskæftigelse), samarbejdsflader (regional psykiatri, herunder børne-ungepsykiatri og voksenpsykiatri samt praktiserende læge) og ”livsarenaer” (fx skole, ungdomsuddannelse, job, egen bolig) så smidige for den unge som muligt. Målet er, at de unge gennem indsatserne i *Samarbejdsmodellen* i højere grad inkluderes i samfundet, herunder deltager i uddannelse og/eller arbejdsmarked på lige vilkår med andre unge. Det sker bl.a. ud fra netværksmøder, hvor alle relevante aktører – både fra det private, det offentlige og civilsamfundet – samles om i fællesskab at finde de bedste løsninger på den unges udfordringer. I praksis betyder det, at den unge beslutter, hvem der skal deltage i møderne, at der så vidt muligt tages udgangspunkt i de mål, som den unge selv har defineret, og at møderne benyttes til at koordinere, hvem der bedst hjælper den unge til at nå sine mål.

I *Ungeindsatsen* er normeringen lavere end resten af hjemløseheden⁹. Det frigør tid til at være langt mere opsøgende i forhold til aktører i civilsamfundet, som kan bidrage positivt til, at den unge når sine mål. Det muliggør også en meget håndholdt og opsøgende indsats. Det er medarbejdernes vurdering, at det for nogle unge gør, at indsatsen kan opleves meget massiv og unødvendig, men det generelle indtryk for de unge, som indgår, er, at de er enormt glade for den fleksibilitet, som indsatsen tilbyder. Ligesom det også er afgørende med den opsøgende og insisterende tilgang, når de unge i perioder har det svært, frem for at de bliver meldt ud af indsatsen. Endelig fremhæver de unge det afgørende i, at indsatsen er gennemgående, så de ikke skal skifte sagsbehandler, hvis de flytter fra et herberg til et andet, går fra uddannelseshjælp til SU eller løn, flytter i egen bolig, skal ind at afsone, eller hvad der ellers sker af ændringer i deres liv. Også indsatsens samarbejdspartnere som fx kontaktpersoner på herberger, behandlere og lignende fremhæver det unikke med den gennemgående myndighedskoordinator som afgørende for de unges tryk, da de arbejder med mange unge, som har oplevet mange skift og kan have svært ved at skulle forholde sig til nye professionelle.

Ungeindsatsens volumen er selvfølgelig betinget af størrelsen på Københavns Kommune, men indsatsen kan med sine metoder, organisering og tilgang nedskaleres til mindre kommuner helt eller delvis. Skal særlige virksomme elementer i tilgangen fremhæves som inspiration for andre, nævner *Ungeindsatsen* selv følgende elementer:

- Gennemgående støtte på trods af skift mellem herberg eller perioder på gaden.
- Støtten fortsætter i egen bolig.
- Den tættere kontakt gør det muligt at handle hurtigt og følge borgerens udvikling.

Odense: Det handler om at ændre arbejds gange og mindset

Odense Kommune deltager sammen med tre andre kommuner i Socialstyrelsens projekt *Housing First for unge*¹⁰. Her arbejder kommunerne bl.a. aktivt med tidlig forebyggelse og med et særligt fokus på at opspore unge, der er i direkte risiko for hjemløshed, og som har brug for en målrettet indsats for at styrke de private netværk og sikre en stabil boligløsning. Projektet er i skrivende stund stadig i gang, og der foreligger derfor endnu ikke en slutevaluering. Eksemplet fra Odense bygger derfor på et interview med to af projektets medarbejdere om de erfaringer, som de foreløbigt har gjort sig, og med et særligt fokus på inddragelse af og samarbejde med civilsamfundet.

Der er elementer i projektet, som under projektperioden skal sættes i spil i alle projektkommunerne, men hvordan det bliver gjort er forskelligt fra kommune til kommune. I Odense har man valgt at lade fire årsværk indgå i projektet: tre myndigheds-sagsbehandlere og en casemanager, og at organisere projektet på tværs af kommunens store forvaltninger. Det er bl.a. sket ud fra et ønske om, at *Housing First* skal udbredes til alle kroge af Odense Kommune.

Et andet klart valg i Odense har været at tage udgangspunkt i myndighedsområdet. I praksis betyder det fx, at der er lavet en systematik for, hvordan alle foranstaltninger, som sættes i værk og inddrager civilsamfund og/eller netværk, systematisk bliver holdt op imod, hvad der er muligt i forhold til paragraffer og bevillinger. Helt konkret er der fx ved udarbejdelsen af handleplanen indlagt påmindelser om inddragelse af civilsamfund og netværk. Samtidig er der rubrikker, som skal udfyldes ved statusnotater og understøtter, at der bliver fulgt op på, om den unge med de valgte civilsamfundsløsninger stadig får, hvad vedkommende har krav på.

Odense har ikke som København en samlet enhed, der tager sig af alt omkring den unge. Her har fokus i stedet været på, hvordan man styrker arbejds gange

og mindset bredt set i organisationen. Det betyder bl.a., at der arbejdes på, at brugen af netværkskort i sagsbehandlingen kommer ind allerede fra start og følger den unge igennem hele forløbet – både på tværs af forvaltninger og på tværs af myndighed og udførerområdet, hvor netværkskortet indgår i de lovpligtige halvårslige statussamtaler. Herigennem vil et løbende fokus kunne fremmes på, hvem den unge har i sit netværk, og hvem af dem der med fordel kan inddrages til gavn for den unges mestring af sit liv i egen bolig. Det kan også være med til at tydeliggøre, hvem den unge kunne have brug for at få udvidet sit netværk med, og åbne for snakke om, hvad der skal til for, at det sker.

Tilbagemeldingerne fra de unge har været positive, for brugen af netværkskortet har bl.a. ført til, at de ikke ved hvert skift til en ny fagprofessionel har skullet fortælle deres historie forfra. Målet bag det fortsatte fokus på at udbrede netværkskortet som en del af praksis generelt er desuden, at den unges netværk ikke længere er en tavs viden. Det skal medvirke til, at man aktivt kan arbejde med netværket og fx mindske berøringsangst i forhold til at tale om ensomhed, når netværkskortet ind imellem afslører, hvor skrøbeligt et netværk den unge har. På den måde skal det fremme mulighederne for vigtige snakke om, hvordan den unge kan få opbygget et bæredygtigt netværk i stedet for kun at tale om de meget konkrete handleplansmål.

Opnormeringen har givet mulighed for at bruge langt mere tid på at være opsøgende i forhold til civilsamfundet end ellers, og det har båret frugt. Det betyder bl.a., at der er kommet fokus på at benytte civilsamfundsorganisationer, som man ikke tidligere var opmærksomme på eksisterede, og som ind imellem kan løse opgaver langt bedre end det kommunale system. Fx bøvler en del af de unge med forskelligt vedrørende opholdstilladelse og statsborgerskab, som den almindelige sagsbehandler ikke nødvendigvis har så meget viden om, men som *Den Frie Rådgivning* viste sig at være eksperter i. Et andet eksempel er *Social Sundhed*, som har en følgeordning, hvor sygeplejerske- og lægestuderende følger borgere til sundhedssamtaler og med deres faglige ører sikrer, at borgerne har forstået, hvad der blev sagt.

Endelig er det som medarbejder også vigtigt at vide, at man ikke behøver at kende til alt for at kunne hjælpe borgeren videre. I Odense bliver der derfor arbejdet med elementer, som kan styrke medarbejdernes muligheder for let tilgængelig hjælp. Fx er der i sagsbehandlerens kalender indlagt *Center for Mental Sundheds* træffetid, så de husker at benytte sig af tilbuddets rådgivningstelefon og indgående viden om aktører på feltet. Et andet tiltag har været at udvikle udvalgte medarbejdere til at være såkaldte ’boligagenter’ – en slags særlige vidensholdere, som

man kan gå til, hvis den unge har brug for den ofte komplekse viden om fx indskud, boliglån, adresse og ydelser. På lignende vis er der ved at blive udviklet ’civilsamfunds-superbrugere’. Tanken er her, at udvalgte og let tilgængelige medarbejdere placeret bredt i kommunen skal udvikle den nødvendige viden og kontakt til relevante civilsamfundsaktører, så ikke alle medarbejdere behøver at vide alt, men blot vide, hvor de kan gå hen for at finde den viden, som de har brug for.

9) Myndighedskoordinatoren har op til 25 unge – dvs. at der i alt kan være max. 100 unge indskrevet i indsatsen ad gangen. Bostøtterne har op til 8-10 unge pr. bostøtte, så der er max. 30 af de unge i indsatsen, som kan modtage et bostøtteforløb samtidig. Gadeplansmedarbejderne har skiftende antal unge, det kommer an på efterspørgslen og kan derfor svinge meget.

10) Læs evt. mere i Socialstyrelsens *Housing First for Unge* her.

Housing First kan styrkes med hjælp fra civilsamfundet, og det gode samspil mellem kommune, civilsamfund og de unge selv bliver næret, når man har blik for de særlige muligheder og udfordringer i processen.

Vigtige opmærksomhedspunkter for samspillet mellem kommune og civilsamfund

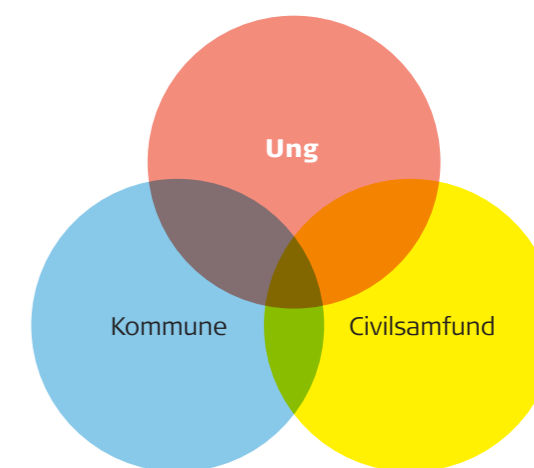
Når unge får egen bolig, kan de have behov for mange former for støtte. Det kan spænde fra den helt praktiske hjælp i etableringen af et hjem, til at der er nogen, som den unge kan ringe til midt om natten, når det nye hjems stilhed pludselig giver plads og rum til ensomhed og tankemylder. Det kan dreje sig om støtte til at etablere og indgå i nye former for fællesskaber, men også om konkret hjælp til at gennemskue og navigere i budgetter og økonomi. Endelig kan der også være tale om brobygning eller følgeskab i forhold til, hvordan man indgår i det helt almindelige foreningsliv. Altså hjælp til at indgå i fællesskaber, som ikke er betinget af særlige behov, men som i stedet er med til at definere én som en 'helt almindelig ung'.

Principperne i *Housing First* forudsætter, at der etableres betalelige og faste boligløsninger i almindelige boligmiljøer for unge i hjemløshed, og at de unge herudover tilbydes støtte, så de bliver i stand til at mestre livet i egen bolig. Kommunerne spiller en helt afgørende rolle i at sikre, at de unge får den nødvendige bostøtte. Men der er god grund til at styrke samspillet mellem kommunerne og civilsamsfundsaktører for at styrke de unges muligheder for at klare sig.

Vi har i det foregående vist eksempler for civilsamsfundsorganisationer og -tilbud, som vil kunne indtænkes, når bostøtten skal hjælpe de unge til at mestre livet i egen bolig. Vi har også beskrevet, hvordan man i Odense og København i organiseringen og fokus på opgaverne med unge hjemløse netop søger at prioritere opmærksomheden på

betydningen af netværk og mulighederne for de unge i civilsamsfundstilbud.

Her til slut vil vi kort fremhæve nogle væsentlige opmærksomhedspunkter omkring samspillet mellem kommuner og civilsamfund.

Netværk, stabilitet, og relevant støtte til den unge

At inddrage civilsamsfundsorganisationer i forhold til at støtte de unge giver mening, fordi civilsamfundet kan bidrage med mange typer af netværk og relationer. Det giver også mening, fordi tidligere hjemløse unge netop kan have behov for støtte uden

for de timer, hvor bostøtten er tilgængelig, eller fordi de har behov for netværk og indsatser, der rækker længere ud i fremtiden end et afgrænset bostøtteforløb. Det betydningsfulde og særlige ved at være i relation med en person, som giver sin tid frivilligt, er fremhævet i adskillige undersøgelser. Ulønnede relationer kan være med til at fremme ligeværdigheden i relationen, og endelig kan civilsamfundet i nogle tilfælde bidrage med en fagfaglighed, som overgår, hvad det kommunale system kan eller er forpligtet til. Eksempelvis kan der i en gældsrådgivning være frivillige bankfolk eller revisorer, som har et langt større indblik i budgetter og økonomi end den myndighedssagsbehandler, den unge ellers har benyttet sig af. Hvis kommunerne i højere grad formår at bygge bro til, inddrage og samarbejde med tilbud i civilsamfundet, øges paletten af muligheder for de unge. Civilsamfundet skal ikke løse de opgaver, som kommunen er forpligtet til, men jo mere og jo tidligere civilsamfundet bliver inddraget, jo større chancer er der for at etablere langtidsholdbare løsninger – og jo større bliver den unges mulighedsrum.

Det er dog også vigtigt at være opmærksom på, at der er stor forskel på, hvilke muligheder, der findes i forskellige kommuner. Initiativer og projekter kan være båret af ildsjæle og innovative idéer, som måske popper op i en periode, men derefter lukker ned igen, ligesom kommunens størrelse kan være afgørende for mængden af tilbud og frivillige. Organisationernes størrelse har også betydning for, hvor stort et professionelt ophæng de forskellige civilsamfundsorganisationer har i de enkelte byer, hvilket igen kan have indflydelse på potentiale og kvalitet.

Behov for kortlægning og bedre overblik

Kortlægning og overblik er en del af svaret både for de kommunale aktører og for de unge selv. Hvad findes der af tilbud og muligheder, og hvordan kommer man i kontakt med dem? Flere unge peger på, at det for dem er underordnet, om fx en praktisk hjælp er kommunal eller frivillig, når blot de ved, at den findes, og de kan tilgå den. De unge spørger ikke efter det, som de ikke kender til, og flere har påpeget, hvordan mange kommunale hjemmesider kan være svære at finde rundt på, når man har brug for hjælp. I stedet bliver en hjemmeside som www.fuckinghjemlos.dk fremhævet som langt mere hjælpsom og tilgængelig.

Også for de kommunale aktører, som er i kontakt med de unge, kan det være hjælpsomt med et overblik over nationale og lokale civilsamfundsaktører. Aktører, som kan spille ind i flere af de

forskellige slags af netværk og relationer, som den unge har brug for. I nogle kommuner benyttes forskellige former for hjemmesider og apps (fx Boblberg eller de lokale frivilligcentre) til at danne overblik og finde vej til relevante samarbejdspartnere, i andre bliver det suppleret af diverse interne lister og oversigter.

Dialog, respekt og tillid

En kortlægning af aktører på feltet er relevant, men gør det ikke alene. Jo mere dialog og jo større samarbejde, der er imellem kommune og civilsamfund, jo større bliver mulighederne for at udvikle tilbud og for at sikre og udvikle kvaliteten i civilsamfundsaktiviteterne.

Der skal opbygges respekt og en forståelse for, hvad civilsamfundsorganisationerne kan. Det sker kun gennem relationsopbygning og tillid. Der skal beskrives gode eksempler på, hvordan kommunale aktører kan mødes med civilsamfundsfolk og tale samarbejde. Hvad er der brug for, hvad efterspørger sårbare unge støtte til, findes det allerede, eller kan det udvikles? Sådanne samarbejds møder kan styrkes yderligere, hvis man også inviterer de unge med. Samarbejds møder kan blive afsættet og øge lysten til efterfølgende at gribe telefonen og ringe til en organisation.

Behov for forskellige typer netværk og tilbud

Det er vigtigt, at kommunen er opmærksom på de unges behov for at koble sig til forskellige typer netværk. Der er mange fine eksempler på sociale civilsamfunds initiativer, som vil fungere for nogen, men ikke for andre. Nogle unge vil måske gerne være med i tilbud, som har fokus på at overkomme psykiske udfordringer og øge selvværdet, mens andre har mere lyst til at deltage i en idrætsforening på lige fod med alle andre.

Det centrale er, at man støtter og hjælper de unge med at forbinde sig med andre ud fra de unges egne interesser og fokus, så de står mere sikkert og – på sigt – mere selvhjulpne i deres liv. Dette kræver en aktiv indsats fra de fagprofessionelle, og indsatsen skal begynde tidligt i samarbejdet med den unge.

Relationer, netværk og brobygning skal tænkes ind fra start

Det er vigtigt, at andre typer netværk inviteres tidligt ind i kontakten med sårbare unge og ikke først mod

afslutningen af fx en efterværnssag eller et CTI-forløb. At opbygge relationer og netværk kræver tid og bør prioriteres fra start – og sideløbende med kommunens kontakt med den unge. Kontaktperson eller sagsbehandler skal aktivt medvirke til at bygge broen til fx en forening eller hjælpe med at genskabe kontakten til tidligere vigtige personer i den unges netværk. Det kan den unge sjældent uden støtte.

Barrierer, der skal overkommes

Det er vores vurdering, at kommunerne absolut ser mulighederne og potentialet ved at bygge bro til og inddrage både de unges private netværk og frivillige foreninger og organisationer. Men samarbejdet og brobygningen er ikke ukompliceret.

De kommunale aktører peger på, at der kan være stor usikkerhed knyttet til fx at foreslå en ung grunden en bestemt forening, hvis man ikke kender den godt. Er kvaliteten nu god nok, er der stabilitet, vil det være godt for den unge? Hvis samarbejdet mellem kommune og civilsamfundsorganisationerne skal styrkes, er det nok nødvendigt, at man fra kommunal side lægger lidt af denne kontrol fra sig og i stedet støtter den unge i at tage kontakt. Det er en kendsgerning, at der i foreningerne sidder adskillige kompetente og dedikerede folk, som de unge kan have stor gavn af at tale med og få støtte og råd fra. Men omvendt kan den unge jo også erfare, at et tilbud ikke er det rigtige. Og så må den unge støttes i at kontakte et andet tilbud.

Øget samarbejde kræver også, at man finder lovlige måder at dele oplysninger på om den unge (fx via samtykke eller anonymitet), så man kan komme i dialog med relevante aktører og sammen udvikle den bedst mulige løsning for – og sammen med – den unge. Det kræver ledelsesmæssig opbakning, tilbagevendende faglig dialog og arbejdsgangsprocedurer, som tydeligt inddrager civilsamfundet. Samtidig forudsætter det et løbende og opsøgende samarbejde og vedvarende brobygning. I Københavns Kommune er der fx ansat en medarbejder til at fremme netop brobygningen imellem det kommunale og det frivillige på det sociale område generelt.

Et øget samarbejde kræver et særligt og måske nyt mindset i kommunen, og at man tager udgangspunkt i den unges behov og søger muligheder og relationer uden for den kommunale organisation. Om det at samarbejde med civilsamfundet, siger fagprofessionelle, som vi har interviewet, at det bør gøres til en del af deres 'faglige værktøjskasse'. Der er behov for at give et øget samarbejde langt større opmærksomhed i kommunerne, hvis samarbejdet virkelig skal fungere – til gavn for de unge – så det ikke er

noget, 'man bare kan vinge af, og sige nu har vi spurgt den unge til deres netværk.' Det øgede samarbejde skal være en ledelsesmæssig prioritet og en grundlæggende del af arbejdet med de unge. Ligesom der skal være prioriteret tid til opgaven.

Tak

Realdania og Socialt Udviklingscenter SUS

vil gerne sige et stort

tak til alle, der har bidraget

til denne publikation:

- De unge, der har ladet sig interviewe
- Københavns Kommune og Odense kommune
- En række civilsamfundsorganisationer
- Socialstyrelsen
- Hjem til Alle Alliancen

Civilsamfunds- organisationer på feltet

Nedenstående er eksempler på initiativer og steder, hvor den unge kan få hjælp og støtte – og blive en del af et fællesskab. Det er imidlertid vigtigt også at gøre opmærksom på det store netværk af foreningsliv i Danmark, som tilbyder deltagelse i fx motions- og idrætsaktiviteter eller kulturelle aktiviteter. Find dem på kommunernes lister over kultur- og fritidsforeninger eller besøg dgi.dk

Bindeleddet

Hvad kan man her?	Mentorforløb med fokus på sociale aktiviteter og opbygning af relationer
Kontakt	Hjemmeside: Under udarbejdelse Adresse: Theklavej 42, 2400 København NV E-mail: kontakt@bindeleddet.org Telefon: + 45 42 40 81 88

Boblberg

Hvad kan man her?	Sociale fællesskaber og dannelse af relationer
Kontakt	Hjemmeside: https://boblberg.dk/

De hjemløses venner – Esbjerg

Hvad kan man her?	Hjælp til genhusning, opfyldning af køleskab og gratis varer fra genbrugsbutikken
Kontakt	Hjemmeside: http://de-hjemloeses-venner.dk/ Adresse: Møllebakken 2, 6705 Esbjerg Telefon: + 45 70 22 66 99

Den Frie Rådgivning

Hvad kan man her?	Åben rådgivning og forløb i Privatøkonomisk Oprydning PROP
Kontakt	Hjemmeside: http://www.dfr-odense.dk/ Adresse: Risingsvej 118, 5240 Odense NØ E-mail: kibfo@odense.dk Telefon: + 45 63 75 08 56

Den sociale retshjælp

Hvad kan man her?	Juridisk rådgivning
Kontakt	Hjemmeside: https://www.dinretshjaelp.dk/

Facebook Marketplace

Hvad kan man her?	Køb og modtagelse af gratis varer (fx møbler)
Kontakt	Hjemmeside: https://da-dk.facebook.com/marketplace/

Et Fælles Skridt

Hvad kan man her?	Brobygning til sociale fællesskaber
Kontakt	Hjemmeside: https://www.facebook.com/faellesskridt/ Adresse: Jernbanevej 24B, 5000 Odense E-mail: ce@sind.dk Telefon: + 45 22 74 01 52

Forbrugerrådet Tænk

Hvad kan man her?	Økonomi- og gældsrådgivning
Kontakt	Hjemmeside: https://gaeld.taenk.dk/ Adresse: Fiolstræde 17, 1017 København K. Telefon: + 45 77 41 77 41 Find kontaktoplysninger på steder for rådgivning med fysisk fremmøde her: https://gaeld.taenk.dk/raadgivning-om-gaeld/gratis-raadgivning-om-gaeld-og-oekonomi

Fountain house

Hvad kan man her?	Socialt fællesskab, dannelse af relationer og sociale aktiviteter
Kontakt	Hjemmeside: https://fountain-house.dk/ Adresse: Teglværksgade 22, 2100 København Ø E-mail: fh@fountain-house.dk Telefon: + 45 39 16 09 10

FriSe – Frivilligcenter & Selvhjælp Danmark

Hvad kan man her?	Lokalt foreningsoverblik, selvhjælpsgrupper, rådgivning
Kontakt	Hjemmeside: https://www.frise.dk/ Adresse: Frederiksgade 78B, 1., 8000 Aarhus C E-mail: frise@frise.dk Telefon: + 45 31 67 81 60

Frivilligcenter SR Bistand

Hvad kan man her?	Retshjælp og socialjuridisk rådgivning, bisidderordning, økonomi- og gældsrådgivning
Kontakt	Hjemmeside: https://sr-bistand.dk/raadgivning/ Adresse: Tagensvej 70, 1. sal, 2200 København N E-mail: srb@sr-bistand.dk Telefon: + 45 35 39 71 97

Fundamentet

Hvad kan man her?	Gratis samtalebaseret og kropslig behandling, sociale aktiviteter og særligt tilrettelagt HF-uddannelse for unge
Kontakt	Hjemmeside: https://fundamentet.org/ Adresse: Søren Frichs Vej 42P, 8000 Aarhus E-mail: info@fundamentet.org Find kontaktoplysninger på kontaktpersoner hos Fundamentet via følgende link: https://fundamentet.org/om-os/

Gadejuristen

Hvad kan man her?	Udgående retshjælp
Kontakt	Hjemmeside: http://gadejuristen.dk/ Adresse: Værnedamsvej 7A, 1. sal (baghuset), 1819 Frederiksberg C. E-mail: kontakt@gadejuristen.dk Telefon: +45 33 31 00 75

Headspace

Hvad kan man her?	Anonym rådgivning
Kontakt	Hjemmeside: https://headspace.dk Adresse: Østergade 5, 3. Sal, 1100 København K E-mail: info@headspace.dk Telefon: + 45 31 10 13 30 Find kontaktoplysninger på lokale enheder via følgende link: https://headspace.dk/find-dit-headspace/

Hellebroen

Hvad kan man her?	Værested, herberg, udslusningsboliger, et kontorhotel, hvor unge kan arbejde og tjene penge
Kontakt	Hjemmeside: https://hellebroen.dk/ Adresse: Møsedalsvej 15, 2500 Valby Telefon: + 45 33 39 90 00

INSP!

Hvad kan man her?	Sociale grupper og fællesskaber, dannelse af relationer og sociale aktiviteter
Kontakt	Hjemmeside: http://de-hjemloeses-venner.dk/ Adresse: Møllebakken 2, 6705 Esbjerg Telefon: + 45 70 22 66 99

KBH+ Askovfonden

Hvad kan man her?	Forløb, sociale fællesskaber og aktiviteter
Kontakt	Hjemmeside: https://www.kbhplus.dk/ Adresse: Struenseegade 9, 4. sal, 2200 København N E-mail: info@askovfonden.dk Telefon: + 45 35 39 72 42

KFUM's sociale arbejde – På Fode Igen

Hvad kan man her?	Retshjælp, juridisk-, økonomi- og gældsrådgivning
Kontakt	Hjemmeside: https://www.kfumsoc.dk/juridisk-og-oekonomisk-raadgivning Adresse: Højskolevej 3, Strib, 5500 Middelfart E-mail: info@kfumsoc.dk Telefon: + 45 64 40 18 88 Find kontaktoplysninger på steder for rådgivning med fysisk fremmøde på hjemmesiden via ovenstående link

Kirkens Korshær

Hvad kan man her?	Midlertidige og permanente boligløsninger, varmestuer og arbejdsfællesskaber
Kontakt	Hjemmeside: https://kirkenskorshaer.dk/ Adresse: Nikolaj Plads 15, 1067 København K E-mail: kk@kirkenskorshaer.dk Telefon: + 45 33 12 16 00

Kofoeds Skole

Hvad kan man her?	Forskellige typer af rådgivning, midlertidigt botilbud, praktisk hjælp, gratis møbler og sociale aktiviteter
Kontakt	Hjemmeside: https://menneskermedmere.dk/ E-mail: ks@kofoedsskole.dk Telefon: + 45 32 68 02 00 Find kontaktoplysninger på de forskellige lokationer via følgende link: https://menneskermedmere.dk/findvej Særligt for unge hjemløse: https://menneskermedmere.dk/ksu/

PLAY

Hvad kan man her?	Ydelser inden for brobygning og fastholdelse i meningsfulde fællesskaber til civilsamfundet
Kontakt	Hjemmeside: https://playdk.dk Adresse: E-mail: play@playdk.dk Telefon: + 45 51 27 99 82

Røde Kors

Hvad kan man her?	Værtsfamilier for unge hjemløse (projekt: <i>Hjem til dig</i>), genbrug og besøgsvenner,
Kontakt	Hjemmeside: https://www.rodekors.dk/ Adresse: Blegdamsvej 27, 2100 København Ø E-mail: info@rodekors.dk Telefon: + 45 35 25 92 00

SAND – De hjemløses landsorganisation

Hvad kan man her?	Rådgivning og bisidderordning
Kontakt	Hjemmeside: http://www.sandudvalg.dk/side/få-hjælp-af-sand Adresse: Sundholmsvej 34, st., 2300 København S Telefon: + 45 89 93 70 60 Find kontaktoplysninger på lokale SANDudvalg via følgende link: http://www.sandudvalg.dk/lokale-sandudvalg

Settlementet

Hvad kan man her?	Retshjælp, gælds- og socialrådgivning
Kontakt	Hjemmeside: https://settlementet.dk/radgivningen/ Adresse: Dybbølsgade 41, 1721 København V E-mail: settlementet@settlementet.dk Find kontaktoplysninger på kontaktpersoner i rådgivningen på hjemmesiden via ovenstående link

Social Sundhed

Hvad kan man her?	Følgeskab til aftaler i sundhedsvæsenet
Kontakt	Hjemmeside: https://socialsundhed.org/ E-mail: info@socialsundhed.org Telefon: + 45 22 41 59 14 (Landsbestyrelsen) Find kontaktoplysninger lokale foreninger i Social Sundhed via følgende link: https://socialsundhed.org/lokalforeninger/

UKH – Ungdomskulturhuset i Aarhus

Hvad kan man her?	Sociale fællesskaber og aktiviteter
Kontakt	Hjemmeside: https://ungdomskulturhuset.com Adresse: Tage-Hansens Gade 8B, 8000 Aarhus Telefon: + 45 41 87 45 44

Ventilen Danmark

Hvad kan man her?	Sociale fællesskaber og aktiviteter
Kontakt	Hjemmeside: https://ventilen.dk Adresse: Ny Kongensgade 9, 3. sal, 1472 København K E-mail: info@ventilen.dk Telefon: + 45 70 20 83 08 Find kontaktoplysninger på lokale tilbud via følgende link: https://ventilen.dk/kontakt/

WeShelter

Hvad kan man her?	Økonomi- og gældsrådgivning, peer-to-peer, herberger, aktivitets- og samværstilbud
Kontakt	Hjemmeside: https://weshelter.dk/vores-arbejde/oekonomisk-raadgivning/ Adresse: Gl. Køge Landevej 137, 2500 Valby E-mail: kontakt@weshelter.dk Telefon: + 45 31 25 12 65 Find kontaktoplysninger på steder for rådgivning med fysisk fremmøde her: https://weshelter.dk/kontakt/

